

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Totivs Theologiæ S. Thomæ Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Tertiæ Partis Volumen Secundum

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romæ, 1619

De conuersione panis & vini in corpus & sanguinem Christi. Quæstio 75.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38725

quia si tanta fieret appositio aquæ, ut solueretur species vini, non posset perfici sacramentum. Vnde Iulius Papa * reprehendit quosdam, qui pannum lineum multo intinctum, per totum annum seruant, & in tempore sacrificij, aqua partem eius lauant, & sic offerunt.

Ad primum ergo dicendum, quod sufficit ad sacramenti huius significationem, quod sentiat aqua, cum apponitur vino: non autem oportet, quod sit sensibilis post mixtionem.

Ad secundum dicendum, quod si aqua omnino non apponeretur, totaliter excluderetur significatio. Sed cum aqua in vinum conuertitur, significatur quod populus Christo incorporatur.

Ad tertium dicendum, quod si aqua apponeretur dolio, non sufficeret ad significationem huius sacramenti. Sed oportet aquam vino apponi circa ipsam celebrationem sacramenti.

QVÆST. LXXV.

De conuersione panis & vini in corpus & sanguinem Christi, in octo articulos diuisa.

Deinde considerandum est de conuersione panis, & vini in corpus & sanguinem Christi.

¶ Et circa hoc quaeruntur octo.

- ¶ Primo, utrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem, an solum secundum figuram, vel sicut in signo?
- ¶ Secundo, utrum in hoc sacramento remaneat substantia panis, & vini post consecrationem?
- ¶ Tertio, utrum substantia panis vel vini post consecrationem huius sacramenti annihiletur, aut in pristinam materiam resoluatur?
- ¶ Quarto, utrum panis possit conuerti in corpus Christi?
- ¶ Quinto, utrum in hoc sacramento post conuersionem remaneant accidentia panis & vini?
- ¶ Sexto, utrum facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis?

¶ Se-

Iulius P. scribendo epis. per Ægyptū. & hatur de conse. dis. 2. ca. cū omni crimen.

- ¶ Septimo, utrum ista conuersio fiat in instanti?
 ¶ Octauo, utrum hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi?

ARTIC. I.

Utrum in hoc sacramento fit corpus Christi secundum veritatem?

440

*En 9.65.
a. 3. 107.
prin. &
suf. 9.76.
per tot. et
4. dis. 10.
a. 1. & d.
11. prin.
& 4. cõs.
s. 61. & 1
Cor. 11. le.
& 4.
nõ procul
à me ex
post. 2. 8.*

*Referitur
hoc de
sens. dis.
2. c. 43.*

*de regulo
id habet
Greg. ho.
28. in e-
uang.*

AD primum sic proceditur. Videtur, quòd in hoc sacramento non fit corpus Christi secundum veritatem, sed solum secundum figuram, vel sicut in signo. Dicitur enim Io. 6. quòd cum Dominus dixisset, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, &c. multi ex discipulis eius audientes, dixerunt, Durus est hic sermo: quibus ipse dixit, Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam: quasi diceret, secundum expositionem Aug. * super Psal 98. Spiritualiter intelligite quod locutus sum: non hoc corpus quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt qui me crucifigent: sacramentum autem quod vobis commendaui, spiritualiter intellectum, viuificabit vos: caro autem non prodest quicquam.

¶ 2 Præterea, Dominus dicit Matt. vlt. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Quod exponens Aug. * dicit, Donec seculum finiatur, sursum est Dominus. Sed tamen & hic nobiscum est veritas Domini: corpus enim in quo resurrexit, in vno loco oportet esse, veritas autem eius vbique diffusa est. Non ergo secundum veritatem est corpus Christi in hoc sacramento, sed solum sicut in signo.

¶ 3 Præterea, Nullum corpus potest esse simul in pluribus locis: cum nec angelo hoc conueniat, tali enim ratione posset esse vbique. Sed corpus Christi est verum corpus, & est in cælo. Ergo videtur, quòd non fit secundum veritatem in sacramento altaris, sed solum sicut in signo.

¶ 4 Præterea, Sacramenta Ecclesiæ ad vtilitatem fidelium ordinantur. Sed secundum Greg. * in quadã hom.

hom. regulus reprehenditur quòd querebat corporalem Christi præsentiam: Apostoli etiam impediébantur recipere Spiritum sanctum, propter hoc quòd affecti erant ad eius præsentiam corporalem: vt Aug. †

† tra. 94.
in Ioan.
à me. t. 9

SED contra est, quod Hilar. * dicit in 8. de Trin. de veritate carnis & sanguinis Christi, Non est relictus ambigendi locus: nunc enim & ipse Domini professione & fide nostra caro eius verè est cibus, & sanguis eius verè est potus. Et Ambros. * dicit 6. de sacramentis, Sicut verus Dei filius est Dominus Iesus Christus, ita vera Christi caro est, quam accipimus, & verus sanguis est eius potus.

* Inter
princ. &
me. lib.

cap. 1. in
prin. t. 4.

RESPONDEO dicendum, quòd verum corpus Christi & sanguinem esse in hoc sacramento, neque sensu neque intellectu deprehendi potest: sed sola fide, quæ auctoritati diuinæ innititur. Vnde super illud Luc. 22. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur, dicit Cyrillus, Non dubites an hoc verum sit, sed potius suscipe verba Saluatoris in fide: cum enim fit veritas, non mēitur. Hoc autem conueniēs est. Primo quidem perfectioni nouæ legis. Sacrificia enim veteris legis illud verum sacrificium passionis Christi continebant solum in figura: secundum illud Hebr. 10. Umbram habens lex futurorum bonorum, non ipsam rerum imaginem. Et idè oportuit, vt aliquid plus haberet sacrificium nouæ legis à Christo institutum: vt scilicet contineret ipsum Christum passum, non solum in significatione, vel figura, sed etiam in rei veritate. Et idè hoc sacramentum, quod ipsum Christum realiter continet (vt Dionys. dicit 3. cap. eccles. hier.) est perfectiūm omnium aliorum sacramentorum, in quibus virtus Christi participatur. Secundo hoc competit charitati Christi, ex qua pro salute nostra, corpus verum nostræ naturæ assumpsit. Et quia maxime proprium amicitie

est

8.4. et li. est conuiuere amicis (vt Philosophus dicit 9. ethi. *)
 8.6.5.5. sui præsentiam corporalem nobis reppromittit in-
 præmium, dicens Matth. 24. Vbi fuerit corpus, illuc
 congregabuntur & aquilæ. Interim tamen nec sua
 præsentia corporali nos in hac peregrinatione desti-
 tuit, sed per veritatem corporis & sanguinis sui, nos
 sibi coniungit in hoc sacramento. Vnde ipse dicit
 Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum
 sanguinem, in me manet, & ego in eo. Vnde hoc sa-
 cramentum est maximæ charitatis signum, & nostra
 spei subleuamentum, ex tam familiari coniunctione
 Christi ad nos. Tertio hoc competit perfectioni fi-
 dei, quæ sicut est de diuinitate Christi, ita est de eius
 humanitate: secundum illud Io. 4. Creditis in Deum,
 & in me credite. Et quia fides est inuisibile, fi-
 cor diuinitatem suam nobis exhibet Christus inuisi-
 biliter: ita & in hoc sacramento carnem suam no-
 bis exhibet inuisibili modo. Quæ quidam non atten-
 dentes, posuerunt corpus & sanguinem Christi non
 esse in hoc sacramento, nisi sicut in signo: quod est
 tamquam hæreticum abijciendum, utpote verbis
 Christi contrarium. Vnde & Berengarius *, qui pri-
 mus huius erroris auctor fuerat, postea coactus est
 suum errorem reuocare, & veritatem fidei con-
 fiteri.

*hinc de
 conf. di. 2
 cap. Ego
 Berenga-
 rius.
 * præcipue
 citatus i
 fi. cor.
 † in expo-
 sit. Psal.
 98. 10. 8.
 * ut pa-
 ter ex ver-
 bis præce-
 dentibus
 locum ci-
 tat.
 27. 27 i
 euan. Io.
 inter pri-
 or me. il-
 linc 10. 9.*

Ad primum ergo dicendum, quod ex hac auctori-
 tate prædicti hæretici * occasionem errandi sumpse-
 runt, malè verba Aug. intelligentes. Cum enim Aug. †
 dicit, Non hoc corpus quod videtis, manducaturi
 estis: non intendit excludere veritatem corporis
 Christi: * sed quod non erat manducandum in hac spe-
 cie, in qua ab eis videbatur. Per hoc autè quod sub-
 dit, Sacramentum quod vobis cõmendauit spiritualiter
 intellectu, viuificabit vos: non intendit quod corpus
 Christi sit in hoc sacramento solum secundum my-
 sticam significationem: sed spiritualiter dici, id est
 inuisibiliter, & per virtutem Spiritus sancti. Vnde
 super Ioann. † exponens id quod dicitur, Caro non
 pro-

prodest quicquam, dicit, Sed quomodo illi intellexerunt, & carnem quippe sic intellexerunt manducandam, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur: accedat spiritus ad carnem, & prodest plurimum. Nam si caro nihil prodesset, verbum caro non fieret, vt habitaret in nobis.

Ad secundum dicendum, quod verbum illud August. * & omnia similia sunt intelligenda de corpore Christi, secundum quod videtur in propria specie (secundum quod etiam ipse Dominus dicit Matt. 26. Me autem non semper habebitis). Inuisibiliter tamen sub speciebus huius sacramenti est, vbiicumque hoc sacramentum perficitur.

Ad tertium dicendum, quod corpus Christi non est eo modo in hoc sacramento, sicut corpus in loco, quod suis dimensionibus loco commensuratur: sed quodam speciali * modo, qui est proprius huic sacramento. Vnde dicimus, quod corpus Christi est in diuersis altaribus, non sicut in diuersis locis, sed sicut in sacramento. Per quod non intelligimus, quod Christus sit ibi solum sicut in signo, licet sacramentum sit in genere signi: sed intelligimus corpus Christi hic esse (sicut dictum est †) secundum modum proprium huic sacramento.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa procedit de presentia corporis Christi, prout est presens per modum corporis, idest, prout est in sua specie visibili: non autem prout est spiritualiter, idest, inuisibili modo, & virtute spiritus. Vnde August. † dicit super Io. Si intellexisti spiritualiter verba Christi de carne sua, spiritus & vita tibi sunt: si intellexisti carnaliter, etiam spiritus & vita sunt, sed tibi non sunt.

ARTIC. II.

Virum in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem?

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post
Tertiz Partis Vol. ij. § CON-

citatur in arg. 2.

* al. spiritali.

¶ in co. a. tra. 27. in Io. par. ante me. 10. 9.

441

Inf. a. 6. co. & q. 77 ar. 1. & 5. et 4 d. 11. q. 1.

a 1 q. 1.

& d. 12.

q. 1 a. 1.

q. 3. cont.

c. 63. pri.

& quo 7.

ar. 9. &

quo. 9. a.

5. ad 3. et

1. Co. 11.

le. 4. co. 6

ec. l. 5.

co. 5.

† lib. 4. c. 34. 7 me. * tra. 26. in 10. inter me. et fi. 9. † colligitur ex l. 4. c. 4. § l. 6. c. 1. t. 4. referatur, de cōse. d. 2. c. Omnia.

consecrationem. Dicit enim Damasc. † in 4. lib. Quia consuetudo est hominibus comedere panem, & vinū bibere, coniugavit eis Deus diuinitatem, & fecit ea corpus & sanguinem suum: & ita panis communicationis non panis simplex est, sed vnitas diuinitati. Sed coniugatio est rerum actu existentium. Ergo panis & vinum simul sunt in hoc sacramento cum corpore & sanguine Christi.

¶ 2 Præterea, Inter Ecclesiæ sacramenta debet esse conformitas. Sed in alijs sacramentis, substantia materiæ manet, sicut in baptismo substantia aquæ, & in confirmatione substantia chrismatism. Ergo & in hoc sacramento substantia panis & vini manet.

¶ 3 Præterea, Panis & vinum assumuntur in hoc sacramento, in quantum significant ecclesiasticam unitatem: prout vnus panis fit ex multis granis, & vnus vinum ex multis racemis: vt August. * dicit in lib. de Symbolo. Sed hoc pertinet ad ipsam substantiam panis & vini. Ergo substantia panis & vini remanet in hoc sacramento.

S E D contra est, quod Ambr. † dicit in lib. de sacramentis, Licet figura panis & vini videatur: tamen nihil aliud quàm caro Christi & sanguis post consecrationem credenda sunt.

R E S P O N D E O dicendum, quod quidam posuerunt post consecrationem, substantiam panis & vini in hoc sacramento remanere. Sed hæc positio stare non potest. Primo quidem: quia per hanc positionem tollitur veritas huius sacramenti, ad quã pertinet, vt verū corpus Christi in hoc sacramento existat: quod quidem ibi non est ante consecrationem. Non autem aliquid potest esse alicubi vbi prius non erat, nisi vel per loci mutationem, vel per alterius conuersionem in ipsum: sicut in domo aliqua de nouo incipit esse ignis, aut quia illud deferretur, aut ibi generatur. Manifestum est autem, quod corpus Christi non incipit esse in hoc sacramento per motum localem. Primo quidem, quia sequeretur quod desineret esse in cælo; non enim quod
loca-

localiter mouetur, peruenit de nouo ad aliquem locum, nisi deserat priorē. Secundo, quia omne corpus localiter motum, pertransit omnia media; quod hic dici non potest. Tertio, quia impossibile est quod vnus motus eiusdē corporis localiter moti terminetur simul ad diuersa loca: cum tamē in pluribus locis corpus Christi sub hoc sacramento simul esse incipiat: & ideo relinquitur, quod non possit aliter corpus Christi incipere esse de nouo in hoc sacramento, nisi per conuersionem substantiæ panis in ipsum. Quod autē conuerteretur in aliquid, facta conuersione non manet. Vnde relinquitur, quod salua veritate huius sacramēti, substantia panis post consecrationem remanere, non possit. Secundo, quia hæc positio cōtrariatur formæ huius sacramenti, in qua dicitur, Hoc est corpus meū: quod non esset verum, si substantia panis ibi remaneret: nunquam enim substantia panis est corpus Christi: sed potius esset dicēdum, hic est corpus meū. Tertio, quia contrariatur uenerationi huius sacramēti, si aliqua substantia creata esset ibi, quæ non posset adoratione patriæ adorari. Quarto, quia contrariatur ritui Ecclesiæ, secundum quem post corporalem cibum non licet sumere corpus Christi: cum tamē post vnam hostiam consecratam liceat sumere aliam. Vnde hæc positio vitanda est tanquam hæretica.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus coniugauit diuinitatem suam, id est, diuinam virtutem, panis & vino, non vt remaneant in hoc sacramento, sed vt faciat inde corpus & sanguinem suum.

Ad secundum dicendum, quod in alijs Sacramētis non est ipse Christus realiter, si ut in hoc sacramento. Et ideo in alijs sacramentis manet substantia materiæ, non autem in isto.

Ad tertium dicendum, quod species quæ remanēt in hoc sacramento, (vt infra dicitur *) sufficiunt ad significationem huius sacramenti; nam per accidentia cognoscitur ratio substantiæ.

9.77. a. 3
 4.

Vtrum substantia panis vel vini post consecrationem huius sacramenti annihilatur?

443

4.d. 11. q.

1. a. 2. c.

4. cont. c.

63. et quo.

5. a. 11. et

quo 9. a.

5. ad 3. et

1. Cor. 11

le 5. col. 5

† a. praeo

in lib. de

his qui my

sterius ini

statur. c.

9. a. me. 1.

4. refer-

tur de Cō

se. d. 2. c.

Ause.

l. 83. q. 9.

21. in me.

80. 4.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod substantia panis post consecrationem huius sacramenti, annihilatur, aut in pristinam materiam resoluatur. Quod enim est aliquid corporale, oportet alicubi esse. Sed substantia panis, quæ est quiddam corporale, non manet in hoc sacramento (ut dictum est †) nec etiam est dare aliquem locum ubi fit. Ergo non est aliquid post consecrationem. Igitur aut est annihilata, aut in præiacentem materiam resoluta.

¶ 2 Præterea, Illud quod est terminus à quo, in qualibet mutatione non remanet, nisi forte in potentia materiæ: sicut quum ex aere fit ignis, forma aeris non manet nisi in potentia materiæ: & similiter quando ex albo fit nigrum. Sed in hoc sacramento substantia panis aut vini se habet sicut terminus à quo, corpus autem vel sanguis Christi sicut terminus ad quem. Dicit enim * Ambr. in lib. de Officijs, Ante benedictionem alia species nominatur: post benedictionem corpus Christi significatur. Ergo facta consecratione, substantia panis vel vini non manet, nisi forte resoluta in suam materiam.

¶ 3 Præterea, Oportet alterum contradictoriorum esse verum. Sed hæc est falsa, Facta consecratione, substantia panis vel vini est aliquid. Ergo hæc est vera, Substantia panis vel vini est nihil.

SED contra est, quod August. * dicit in lib. 83. quæst. Deus non est causa tendendi in non esse. Sed hoc sacramentū diuina virtute perficitur. Ergo in hoc sacramento non annihilatur substantia panis aut vini.

RESPONDEO dicendum, quod quia substantia panis vel vini non manet in hoc sacramento, quidam impossibile reputantes, quod substantia panis vel vini in corpus vel sanguinem Christi conuertatur, posuerunt quod per consecrationem substantia panis vel vini, vel resolutur in præiacentem materiam,

teriam, vel quòd annihiletur. Præiacens autem materia, in quam corpora mixta resolui possunt, sunt quatuor elementa. Non enim potest resolutio fieri in materiam primam, ita quòd sine forma existat: quia materia sine forma esse non potest. Cum autem post consecrationem, nihil sub speciebus sacramenti remaneat nisi corpus & sanguis Christi: oportebit dicere, quòd elementa, in quæ resoluta est substantia panis vel vini, inde discedant per motum localem: quod sensu percipere ur.

Similiter etiam substantia panis vel vini manet usque ad ultimum instans consecrationis. In ultimo autem instanti consecrationis iam est ibi substantia corporis vel sanguinis Christi: sicut in ultimo instanti generationis, iam inest forma. Vnde non erit dare aliquod instans, in quo sit ibi præiacens materia. Non enim potest dici, quòd paulatim substantia panis vel vini resoluatur in præiacentem materiam, vel successiue egrediatur de loco specierum: quia si hoc inciperet fieri in ultimo instanti suæ consecrationis, simul sub aliqua parte hostiæ esset corpus Christi cum substantia panis: quod est contra prædicta*. Si vero hoc incipiat fieri ante consecrationem, erit dare aliquod tempus, in quo sub aliqua parte hostiæ neque erit substantia panis, neque erit corpus Christi: quod est inconueniens, & hoc ipsum perpendisse videntur. Vnde posuerunt aliud sub disunctione, scilicet quòd vel annihiletur, vel in præiacentem materiam resoluatur. Sed nec hoc potest esse: quia non est dare aliquem modum, quo corpus Christi verum esse incipiat in hoc sacramento, nisi per conuersionem substantiæ panis in ipsum: quæ quidē cōuersio tollitur, posita vel annihilatione substantiæ panis, vel resolutione in præiacentē materiā. Similiter etiā non est dare, vnde talis resolutio, vel annihilatio in hoc sacramento causetur, cū effectus sacramenti significetur per formam: neuerū autem horū significatur per hæc verba forma: Hoc est corpus

*in isto a.
& præc.*

meum . Vnde patet prædictam positionē esse falsam.

Ad primum ergo dicendum , quòd substantia panis vel vini facta consecratione, neque sub speciebus sacramenti manet, neque alibi . Non tamen sequitur, quòd annihiletur : conuertitur enim in corpus Christi. Sicut non sequitur , Si aer ex quo generatus est ignis, non sit ibi vel alibi, quòd sit annihilatus .

Ad secundum dicendum, quòd forma, quæ est terminus a quo, non conuertitur in aliam formam , sed vna forma succedit alteri in subiecto; & ideo prima forma non remanet nisi in potentia materiz. Sed hic substantia panis conuertitur in corpus Christi, vt supra dictum est *. Vnde ratio non sequitur .

Ad tertium dicendum , quòd licet post consecrationem hæc sit falsa, Substantia panis est aliquid : id tamen in quod substantia panis est conuersa , est aliquid . Et ideo substantia panis non est annihilata .

ARTIC. IV.

Vtrum panis possit conuerti in corpus Christi?

AD quartum sic proceditur. Videtur, quòd panis non possit cōuerti in corpus Christi. Conuersio enim quædam mutatio est. Sed in omni mutatione oportet esse aliquid subiectum quod prius est in potentia, & postea est in actu: vt enim dicitur 3. † Phys. Motus est actus existentis in potentia . Nō est autem dare aliquid subiectum substantiæ panis, & corporis Christi: quia de ratione substantiæ est, quòd sit non in subiecto : vt dicitur in prædicamentis †. Non ergo potest esse quòd tota substantia panis conuertatur in corpus Christi .

¶ 2 Præterea, Forma illius, in quod aliquid conuertitur, de nouo incipit esse in materia eius, quod in ipsum conuertitur : sicut cum aer conuertitur in ignem prius non existentem , forma ignis incipit de nouo esse in materia aeris : & similiter cum cibus conuertitur in hominem prius non existentem , forma hominis incipit esse de nouo in materia cibi . Si ergo panis conuertitur in corpus Christi, necesse est quòd

* i. co. a.
et in præ.

443

inf. ar. 6.

co. et a 8.

cor. et ad

3. et 4. d.

11. q. 1. a.

1. q. 2. ad

1. et q. 3.

ad 3. et a.

3. q. 1. per

so. & 4.

cont. c. 63

& quol.

5. ar. 11.

Et opus. 2

6. 8. & 1.

Co. 11. le.

4. co. 6. et

le. 5. col. 3

l. 3. tex. 6

so. 2.

in ca. de

subst. 2. 1.

quoddam forma corporis Christi, de nouo incipiat esse in materia panis; quod est falsum Non ergo panis conuertitur in substantiam corporis Christi.

¶ 3 Præterea, Ea quæ sunt secundum se diuersa, nunquam vnum eorum fit alterum: sicut albedo nunquam fit nigredo, sed subiectum albedinis fit subiectum nigredinis: vt dicitur in primo ¶ Physicorum. Sed sicut quæ formæ contrariæ sunt secundum se diuersæ (vt pote principia formalis differentiæ existentes) ita duæ materiæ signatæ sunt secundum se diuersæ, vt pote existentes principia materialis distinctionis. Ergo non potest esse, quoddam hæc materia panis fiat hæc materia, qua indiuiduatur corpus Christi. Et ita non potest esse, quoddam substantia huius panis conuertatur in substantiam corporis Christi.

li. 1. tex. 42. et seq. to. 2.

SED contra est, quoddam Euseb. * Emiss. dicit, Nouum tibi & impossibile esse non debet, quoddam in Christi substantiam terrena, & mortalia conuertuntur.

¶ Ex hom. 10. refer- tur de 10. d. 2. c. 35. quia corpus assumptum in me. ar. 1. huius 9. ar. 2. huius 9. in lib. de h. squim. berijs in- tiatur, c. 9. parum a me. t. 4. Ho. 46. 7. Io. nomul- tum ante me. t. 3.

RESPONDEO dicendum, quoddam sicut supra dictum est ¶, cum in hoc sacramento fit verum corpus Christi, nec incipiat ibi esse de nouo per motum localem: cum etiã nec corpus Christi fit ibi sicut in loco, (vt ex dictis patet ¶) necesse est dicere quod incipiat ibi esse per conuersionem substantiæ panis in ipsum. Hæc tñ conuersio non est similis conuersionibus naturalibus, sed est omnino supernaturalis, sola Dei virtute effecta. Vnde Ambr. ¶ dicit in lib. de Sacramētis, Liqueat quod præter naturæ ordinem Virgo genuerit; & hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine est. Quid ergo quæritur naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse Dominus Iesus partus ex Virgine? Et super illud Io. 6. Verba quæ ego locutus sum vobis (scilicet de hoc sacramento) spiritus & vita sunt, dicit ¶ Chrysoft. id est spiritualia sunt, nihil habentia carnale, neque consequentiam naturalem: sed eruta sunt ab omni tali necessitate, quæ in terra, & à legibus quæ hic positæ sunt. Manifestum est enim quoddam

omne agens agit in quantum est actu. Quodlibet autē agens creatū est determinatū in suo actu, cū sit determinati generis, & speciei: & ideo cuiuslibet agēis creati actio fertur super aliquē determinatū actū: determinatio autē cuiuslibet rei in esse actuali, est per eius formā. Vnde nullū agens naturale seu creatū potest agere nisi ad immutationē formæ. & propter hoc omnis cōuersio, quæ fit secundū leges naturæ, est formalis. Sed Deus est actus infinitus (vt in prima parte habitū est*) vnde eius actio se extendit ad totā naturam entis. Non igitur solum potest perficere conuersionem formale, vt scilicet diuerse formæ sibi in eodem subiecto succedant: sed conuersionē totius entis, vt scilicet tota substantia huius conuertatur in totam substantiam illius. Et hoc agitur diuina virtute in hoc sacramento: nam tota substantia panis conuertitur in totam substantiam corporis Christi, & tota substantia vini, in totam substantiam sanguinis Christi. Vnde hæc conuersio non est formalis, sed substantialis: nec continetur inter species motus naturalis, sed proprio nomine potest dici transubstantiatio.

Ad primum ergo dicendū, quod obiectio procedit de mutatione formali: quia formæ propriū est in materia vel subiecto esse. Non autem habet locum in cōuersione totius substantiæ. Vnde cū hæc cōuersio substantialis, importet quendam ordinem substantiarum, quarum vna conuertitur in alterā, est sicut in subiecto in veraque substantia, sicut ordo & numerus.

Ad secundum dicendum, quod illa obiectio procedit de conuersione formali seu mutatione: quia oportet, sicut dictum est*, formam esse in materia vel subiecto. Non autem habet locum in conuersione totius substantiæ, cuius non est accipere aliquod subiectum.

Ad tertium dicendum, quod virtute agentis finitū nō potest forma in formā mutari, nec materia in materiā: sed virtute agentis infiniti (q̄ habet actionem in totū ens) potest talis conuersio fieri. Quia vtrique for
mæ

q. 7. a. 1.

q. 9. 25.

art. 2.

in co. q.

art. 3.

ma & vrique materiz est communis natura entis, & id quod est entitatis in vna, potest actor entis conuertere in id quod est entitatis in altera, sublato eo, per quod ab illa distinguebatur.

ARTIC. V.

Virum in hoc sacramento remaneant accidentia panis & vini post conuersionem?

Ad quintum sic proceditur. Videtur, quod in hoc sacramento non remaneant accidentia panis, & vini. Remoto enim priori, remouetur & posterius. Sed substantia est naturaliter prior accidente, vt probatur septimo * Metaphysicorum. Cum igitur facta consecratione, non remaneat substantia panis in hoc sacramento, videtur quod non possint remanere accidentia eius.

¶ 2 Præterea, In sacramento veritatis non debet esse aliqua deceptio. Sed per accidentia iudicamus de substantia. Videtur ergo quod decipiatur humanum iudicium, si remanentibus accidentibus, substantia panis non remaneat. Non ergo hoc est conueniens huic sacramento.

¶ 3 Præterea, Quamuis fides nostra non sit subiecta rationi, non tamen est contra rationem, sed supra ipsam: vt in principio huius operis dictum est. Sed ratio nostra habet ortum à sensu; ergo fides nostra non debet esse contra sensum. Est autem contra sensum, dum sensus iudicat esse panem, & fides credit esse substantiam corporis Christi. Non ergo hoc est conueniens huic sacramento, quod accidentia panis subiecta sensibus maneat, & substantia panis non maneat.

¶ 4 Præterea, Illud quod manet conuersione facta, videtur esse subiectum mutationis. Si ergo accidentia panis manent conuersione facta, videtur quod ipsa accidentia sint conuersionis subiectum. Quod est impossibile: nam accidentis non est accidens. Non ergo in hoc sacramento debent remanere accidentia panis & vini.

SED

444
 supr. a. 2.
 ad 3. &
 inf. q. 76.
 a. 1. ad 3.
 et 4. d. 11
 q. 1. a. 1.
 q. 2. & d.
 12. q. 1. a.
 1. q. 2. &
 1. Cor. 15
 18. 5. co.
 2. & fi. et
 co. 6.
 1. 7. tex.
 4. 10. 3.
 2. 2. q. 10.
 a. 1. ad 1.

*velertur
de cōf. d.
2. ca. nos
autem.*

SED contra est, quod Augustinus * dicit in libro sent. Prosperi, Nos in specie panis & vini, quam videmus, res inuisibiles, idest carnem & sanguinem, honoramus.

RESPONDEO dicendum, quod sensu apparet, facta consecratione, omnia accidentia panis & vini remanere. Quod quidem rationabiliter per diuinam prouidentiam fit. Primo quidem, quia non est consuetum hominibus, sed horribile carnem hominis comedere, & sanguinem bibere. Et ideo proponatur nobis caro & sanguis Christi sumenda sub speciebus illorum, quæ frequentius in usum hominis veniunt, scilicet panis & vini. Secundo, ne hoc sacramentum ab infidelibus irideretur, si sub specie propria, Dominum nostrum manducaremus. Tertio, ut dum inuisibiliter corpus & sanguinem Domini nostri sumimus, hoc proficiat ad meritum fidei.

*in propo-
sit. 1. ha-
betur hic
lib. inter
op. Arif.
20. 3.*

Ad primū ergo dicendum, quod sicut dicitur in libro * de causis, Effectus plus dependent à causa prima quàm à causa secunda. Et ideo virtute Dei, qui est causa prima omnium, fieri potest ut remaneat posteriora, prioribus sublatis.

*li. 2. text.
26. 10. 2.*

Ad secundum dicendum, quod in hoc sacramento nulla est deceptio: sunt enim ibi secundum rei veritatem accidentia, quæ sensibus dijudicantur. Intellectus autem, cuius est proprium obiectum substantia (ut dicitur in tertio de anima *) per fidem à deceptione præseruatur.

Et sic patet responsio Ad tertium. Nam fides non est contra sensum, sed est de eo, ad quod sensus non attingit.

*ar. 4. bu-
ius q. ad
1. 29. 2.*

Ad quartum dicendum, quod hæc conuersio non proprie habet subiectum, ut dictum est *. Sed tamen accidentia quæ remanent, habent aliquam similitudinem subiecti.

Verum facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis?

AD sextum sic proceditur. Videtur, quod facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis. Dicitur enim *, quod facta consecratione, remanent accidentia. Sed cum panis sit quoddam artificiale, etiam forma eius est accidens. Ergo remanet facta consecratione.

¶ 2 Præterea, Forma corporis Christi est anima: dicitur enim in 2. de anima ¶, quod anima est actus corporis Physici, potentia vitam habentis. Sed non potest dici quod forma substantialis panis conuertatur in animam. Ergo videtur, quod remaneat facta consecratione.

¶ 3 Præterea, Propria operatio rei sequitur formam substantialem eius. Sed illud quod remanet in hoc sacramento, nutrit, & omnem operationem facit, quam faceret panis existens. Ergo forma substantialis panis remanet in hoc sacramento facta consecratione.

S E D contra, Forma substantialis panis est de substantia panis. Sed substantia panis conuertitur in corpus Christi: sicut dictum est *. Ergo forma substantialis panis non manet.

RESPONDEO dicendum, quod quidam posuerunt, quod facta consecratione non solum remanent accidentia panis, sed etiam forma substantialis eius. Sed hoc esse non potest. Primo quidem, quia si forma substantialis panis remaneret, nihil de pane conuerteretur in corpus Christi, nisi sola materia. Et ita sequeretur quod non conuerteretur in corpus Christi totum, sed in eius materiã; quod repugnat formæ sacramenti, qua dicitur, hoc est corpus meum. Secundo, quia si forma substantialis panis remaneret, aut remaneret in materia, aut à materia separata. Primum autem esse non potest: quia si remaneret in materia panis, tunc tota substantia panis remaneret: quod est

449
inf. q. 77.
a. 1. q. 6
cor. q. 4.
dis. 11. q.
1. ar. 1. q.
2. et d. 13
q. 1. a. 2.
q. 3. co. et
quol. 9. a.
5. ad 3.
et 1. cor.
11. ls. 4.
fin.
* ar. præ.
¶ 1. 2. sex.
4. q. 6.
10. 2.
a. 2. et 4.
huius qu.

art. 2. hinc
in 9. h. s.

est contra prædicta. In alia autem materia remanere non posset: quia propria forma non est nisi in propria materia. Si autem remaneret à materia separata, iam esset forma intelligibilis a se, & etiã intelligens: nam omnes formæ à materia separate, sunt tales. Tertio, esset inconueniens huic sacramento. Nam accidentia panis in hoc sacramento remanent, vt sub eis videatur corpus Christi: non autem sub propria specie, sicut supra dictum est *. Et ideo dicendum est, quòd forma substantialis panis non remanet.

art. 1. præc.

Ad primum ergo dicendum, quòd nihil prohibet arte fieri aliquid, cuius forma non est accidens, sed forma substantialis: sicut arte possunt produci ranæ, serpentes: talem enim formã non producit ars virtute propria, sed virtute naturalium principiorum. Et hoc modo producit formam substantialem panis virtute ignis decoquentis materiam ex farina & aqua confectam.

Ad secundum dicendum, quòd anima est forma corporis, dans ei totum ordinem esse perfecti, scilicet esse & esse corporeum, & esse animatum: & sic de alijs. Conuertitur igitur forma panis in formam corporis Christi, secundum quòd dat esse corporeũ; non autem secundum quòd dat esse animatũ tali anima.

Ad tertium dicendum, quòd operationum panis, quedam consequuntur ipsum ratione accidentium, sicut inmutare sensum. Et tales operationes inueniuntur in speciebus panis post consecrationem, propter illa accidentia, quæ remanent. Quædam autem operationes consequuntur panem, vel ratione materiæ, sicut quod conuertatur in aliquid; vel ratione formæ substantialis, sicut est operatio consequens speciem eius; puta quòd confirmat cor hominis. Et tales operationes inueniuntur in hoc sacramento: non propter formam vel materiam quæ remaneat: sed quia miraculosè conferantur ipsis accidentibus, vt infra dicetur †.

9. 77. a. 3
5. & 6.

A R -

Utrum ista conuersio fiat in instanti?

AD septimum sic proceditur. Videtur, quod ista conuersio non fiat in instanti, sed sit successiua. In hac enim conuersione prius est substantia panis, & postea substantia corporis Christi. Non ergo utrumque est in eodem instanti, sed in duobus instantibus. Sed inter quolibet duo instantia est tempus medium. Ergo oportet quod hæc conuersio fiat secundum successionem temporis, quod est inter vltimum instans, quo ibi est panis; & primum instans, quo ibi est corpus Christi.

¶ 2 Præterea, In omni conuersione est fieri & factum esse. Sed hæc duo non sunt simul: quia quod fit, non est; quod autem factum est, iam est. Ergo in hac conuersione est prius & posterius; & ita oportet quod non sit instantanea, sed successiua.

¶ 3 Præterea, Ambr. * dicit in lib. de sacram. quod istud sacramentum, Christi sermone conficitur. Sed sermo Christi successiue profertur. Ergo hæc conuersio fit successiue.

SED contra est, quod hæc conuersio perficitur virtute infinita; cuius est subito operari.

RESPONDEO dicendum, quod aliqua mutatio est instantanea triplici ratione. Vno quidem modo ex parte formæ, quæ est terminus mutationis. Si enim sit aliqua forma, quæ recipiat magis & minus, successiue acquiritur subiecto: sicut sanitas. Et ideo quia forma substantialis non recipit magis & minus; inde est quod subito fit eius introductio in materia. Alio modo ex parte subiecti, quod quandoque successiue preparatur ad susceptionem formæ; & ideo aqua successiue calefit. Quando verò ipsum subiectum est in vltima dispositione ad formam, subito recipit ipsam: sicut diaphanum subito illuminatur. Tertio modo ex parte agentis, quod est infinitæ virtutis. Vnde statim potest materiam ad formam disponere: sicut dicitur Marc. 7. quod cum Christus dixisset, Ephetha, quod est

446

*Sup a. 3.
co. et inf.
q. 78. a. 2
¶ 5. cor.
et 4 d 11
q. 1 ar 2.
co. ¶ a 3
q. 2. per
tot. ¶ 4.
cont. c. 73*

*lib 4 c. 4.
parum à
prin. to. 4*

est

est adaperire, statim aperta sunt aures hominis, & solum est vinculum linguæ eius. Ex his tribus rationibus hæc conuersio est instantanea. Primo quidem quia substantia corporis Christi, ad quam terminatur ista conuersio, non suscipit magis neque minus. Secundo, quia in hac conuersione non est aliquid subiectum, quod successiue prepararetur. Tertio, quia agitur Dei virtute infinita.

Ad primum ergo dicendum, quod quidam non simpliciter concedunt, quod inter quolibet duo instantia sic tempus medium. Dicunt enim quod hoc habet locum in duobus instantibus, quæ referuntur ad eundem motum, non autem in duobus instantibus, quæ referuntur ad diuersa. Vnde inter instans quod mensurat finem quietis, & aliud instans quod mensurat principium motus, nõ est tempus medium. Sed in hoc decipiuntur: quia vnitas temporis & instantis, vel etiam pluralitas eorum, non accipitur secundum quoscumque motus, sed secundum primum motum cæli, qui est mensura omnis motus & quietis. Et ideo alij hoc concedunt in tempore, quod mensurat motum dependentem ex motu cæli. Sunt autem quidam motus ex motu cæli nõ dependentes, nec ab eo mensurati: sicut in 1. parte dictum est de motibus angelorum: vnde inter duo instantia illis motibus respondentia, non est tempus mediũ. Sed hoc non habet locum in proposito: quia quamuis ista conuersio secundum se non habeat ordinem ad motum cæli, consequitur tamen prolationem verborum, quam necesse est motu cæli mensurari. Et ideo necesse est inter quolibet duo instantia circa istam conuersionem signata, esse tempus medium. Quidam ergo dicunt, quod instans, in quo vltimo est panis, & instans, in quo primo est corpus Christi, sunt quidam duo per comparationem ad mensurata, sed sunt vnum per comparationem ad tempus mensurans: sicut cum duæ lineæ se coniungunt, sunt duo puncta ex parte duarum linearũ, vnum autem punctum ex parte loci continentis.

Sed

P. P. 953.
art. 3.

Sed hoc non est simile: quia instans & tēpus, particulari-
 bus motibus non est mensura intrinseca, sicut li-
 nea & punctus corporibus; sed solū extrinseca, sicut
 corporibus locus. Vnde alij dicunt, quod est idem in-
 stans re, sed aliud ratione. Sed secundum hoc seque-
 retur, quod realiter opposita essent simul: nam diuer-
 sitas rationis non variat aliquid ex parte rei. Et idē
 dicendum est, quod hæc conuersio (sicut dictū est) per-
 ficitur per verba Christi, quæ à sacerdote profe-
 runtur; ita quod vltimum instans prolationis verbo-
 rum, est primum instans, in quo est in sacramento
 corpus Christi. In toto autem tempore præcedente
 est ibi substantia panis: cuius temporis non est acci-
 pere aliquid instans, proximè præcedens vltimum:
 quia tēpus non componitur ex instantibus consequē-
 ter se habentibus, vt probatur 6. * Phisic. Et idē
 est quidem dare primum instans, in quo est corpus
 Christi; non est autem dare vltimum instans, in
 quo fit substantia panis: sed est dare vltimum tēpus.
 Et idem est in mutationibus naturalibus, vt patet per
 Philof. in 8. Phisic. *

*in corpo-
re art.*

*à prin. li.
per totū
tex. 30.2.*

*text. 72.
10. 2.*

Ad secundum dicendum, quod in mutationibus
 instantaneis simul est fieri & factum esse; sicut simul
 est illuminari & illuminatum esse. Dicitur enim in-
 talibus factum esse, secundum quod iam est; fieri au-
 tem, secundum quod ante non fuit.

Ad tertium dicendum, quod ista conuersio (sicut
 dictū est) fit in vltimo instanti prolationis verbo-
 rum: tunc enim completur verborū significatio, quæ
 est efficax in sacramentorum formis. Et idē non se-
 quitur quod ista conuersio fit successiua.

*in sol. ad
1. in ista
art.*

ARTIC. VIII.

*Vtrum hæc sit falsa, Ex pane fit corpus
Christi?*

AD octauum sic proceditur. Videtur, quod hæc sit
 falsa. Ex pane fit corpus Christi. Omne enim
 id ex quo fit aliquid, etiam dicitur, quod sit illud: sed
 non conuertitur; dicimus enim quod ex albo fit nigrum,
 & quod

447
4 d. 11. q. 2.
2. ar. 4.

cap. 5.

& quòd album fit nigrum: & licet dicamus quòd homo fiat niger, non tamen dicimus quòd ex homine fiat nigrum, vt patet in 1. Phific. * Si ergo verum est, quòd ex pane fiat corpus Christi, verum erit dicere, quòd panis fiat corpus Christi. Quod videtur esse falsum: quia panis non est subiectum factiois, sed magis est terminus. Ergo non verè dicitur, quòd ex pane fiat corpus Christi.

¶ 2 Præterea, Fieri terminatur ad esse vel ad factum esse. Sed hæc numquam est vera, Panis est corpus Christi, vel panis est factus corpus Christi, vel etiam, Panis erit corpus Christi. Ergo videtur quòd nec etiam hæc sit vera, Ex pane fit corpus Christi.

¶ 3 Præterea, Omne id, ex quo fit aliquid, conuertitur in id quod fit ex eo. Sed hæc videtur esse falsa, Panis conuertitur in corpus Christi: quia hæc conuersio videtur esse miraculosior, quàm creatio mundi, in qua tamen non dicitur, quòd non ens conuertitur in ens. Ergo videtur quòd etiam hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi.

¶ 4 Præterea, Illud ex quo fit aliquid, potest esse illud. Sed hæc est falsa, Panis potest esse corpus Christi. Ergo & hæc est falsa, Ex pane fit corpus Christi.

li. 4. c. 4.
 in princ.
 so. 4.

S E D contra est, quòd Ambr. † dicit in libro de sacramētis, Vbi accedit consecratio, de pane fit corpus Christi.

R E S P O N D E O dicendum, quòd hæc conuersio panis in corpus Christi, quantum ad aliquid, conuenit cū creatione, & cum transmutatione naturali: & quantum ad aliquid, differt ab utroque. Est enim commune his tribus ordo terminorum, scilicet vt post hoc fit hoc (in creatione enim est, esse post nō esse; in hoc sacramēto, corpus Christi post substantiam panis; in transmutatione naturali album post nigrū, vel ignis post aerem) & quòd prædicti termini non sint simul. Conuenit autem conuersio, de qua nunc loquimur, cum creatione: quia in neutra earum est aliquid commune subiectum vtrique extrema-

rum

rum, cuius contrarium apparet in omni transmutatione naturali. Conuenit uero hæc conuersio cum transmutatione naturali in duobus, licet non similiter. Primo quidem, quia in utraque unum extremum transit in aliud (sicut panis in corpus Christi, & aer in ignem) non autem non ens conuertitur in ens. Aliiter tamen hoc accidit utrobique: nam in hoc sacramento tota substantia panis transit in totum corpus Christi, sed in transmutatione naturali materia unius suscipit formam alterius, priori forma deposita. Secundo, conueniunt in hoc, quod utrobique remanet aliquid idem, quod non accidit in creatione. Differenter tamen: nam in transmutatione naturali remanet eadem materia vel subiectum; in hoc autem sacramento remanent eadem accidentia. Et ex his potest accipi qualiter differenter in talibus loqui debeamus. Quia enim in nullo prædictorum trium extrema sunt simul; ideo in nullo eorum potest unum extremum de alio prædicari per uerbum substantiuum præsentis temporis: non enim dicimus, non ens est ens, uel panis est corpus Christi, uel aer est ignis, uel album est nigrum. Propter ordinem uero extremorum possumus uti in omnibus hæc præpositione ex, quæ ordinem designat: possumus enim uerè & propriè dicere, quod ex non ente fit ens; & ex pane corpus Christi, & ex aere ignis, uel ex albo nigrum. Quia uero in creatione unum extremum non transit in alterum, non possumus in creatione uti uerbo conuersionis; ut dicamus, quod non ens conuertitur in ens. Quo tamen uerbo uti possumus in hoc sacramento, sicut & in transmutatione naturali. Sed quia in hoc sacramento tota substantia in totam substantiam mutatur: propter hoc hæc conuersio propriè transubstantiatio uocatur. Rursus, quia huius conuersionis non est accipere aliquod subiectum, ea quæ uerificantur in conuersione naturali ratione subiecti, non sunt concedenda in hæc conuersione. Et primo quidem manifestum est, quod potentia ad oppositum, consequitur

Ter. Par. Vol. ij.

T

subie-

subiectum, ratione cuius dicimus, quòd album potest esse nigrum, & aer potest esse ignis: licet hæc non fit ita propria, sicut prima. Nam subiectū albi (in quo est potentia ad nigredinem) est tota substantia albi: non enim albedo est pars eius: subiectum autem formæ aeris, est pars eius. Vnde cum dicitur, aer potest esse ignis, verificatur ratione partis per synecdochē. Sed in hac conuersione, & similiter in creatione, quia nullum est subiectum, non dicitur quòd vnum extremum possit esse aliud: sicut quòd non ens possit esse ens, vel quòd panis possit esse corpus Christi. Et eadem ratione non potest propriè dici, quòd de non ente fiat ens, vel quòd de pane fiat corpus Christi: quia hæc præpositio, de, designat causam consubstantialitatem, quæ quidem consubstantialitas extremorum in transmutationibus naturalibus attenditur penes conuenientiam in subiecto. Et simili ratione non conceditur, quòd panis erit corpus Christi, vel quòd fiat corpus Christi: sicut neque conceditur in creatione, quòd non ens erit ens, vel quòd non ens fiat ens: quia hic modus loquendi verificatur in transmutationibus naturalibus ratione subiecti: puta, cum dicimus, quòd album fit nigrum, vel album erit nigrum. Quia tamen in hoc sacramento facta conuersione, aliquid idem manet, scilicet accidentia panis (vt supra dictum est*) secundum quamdam similitudinem aliquarum harum locutionum possunt concedi, scilicet quòd panis fit corpus Christi; vel panis erit corpus Christi, vel de pane fit corpus Christi: vt nomine panis nõ intelligatur substantia panis, sed in vniuersali hoc quod quod sub speciebus panis continetur, sub quibus prius continetur substantia panis, & postea corpus Christi.

ar. 5. hu-
ius ques.

Ad primum ergo dicendum, quòd illud, ex quo aliquid fit, quandoque quidem importat simul subiectum cum vno extremorum transmutationis: sicut cum dicitur, ex albo fit nigrum: & sic etiam dici potest, hoc fit illud, id est, album fit nigrum. Quandoque

doque verò importat solum oppositum vel extremū: sicut cum dicitur, Ex mane fit dies: & sic non conceditur, quòd hoc fiat illud, idest, quod mane fiat dies. Et ita etiam in proposito, licet propriè dicatur, quòd ex pane fiat corpus Christi: non tamen propriè dicitur, quòd panis fiat corpus Christi, nisi secundum quamdam similitudinem, vt dictum est*.

*in corpore
re ars.*

Ad secundum dicendum, quòd illud ex quo fit aliquid, quandoque erit illud, propter subiectū quod importatur. Et ideò cum huius conuersionis non sit aliquid subiectum, non est similis ratio.

Ad tertium dicendum, quòd in hac conuersione sunt plura difficiliora, quàm in creatione, in qua hoc solum difficile est, quòd aliquid fit ex nihilo: quod tamen pertinet ad proprium modum productionis primæ causæ, quæ nihil aliud præsupponit. Sed in hac conuersione non solū est difficile, quòd hoc totū conuertitur in illud totum; ita quòd nihil prioris remaneat (quod non pertinet ad communem modū productionis alicuius causæ): sed etiam habet hoc difficile, quòd accidentia remaneant corrupta substantia; & multa alia, de quibus in sequentibus agetur*. Tamen verbum conuersionis recipitur in hoc sacramento, non autem in creatione: sicut dictum est †.

quæst. 77.

in co. ars.

Ad quartum dicendum, quòd sicut dictum est, Potentia pertinet ad subiectum: quod non est accipere in hac conuersione. Et ideò non conceditur, quòd panis possit esse corpus Christi: non enim hæc conuersio fit per potentiam passiuam creaturæ; sed per solam potentiam actiuam creatoris.

QVÆST. LXXVI.

De modo, quo Christus est in hoc sacramento, in octo articulos diuisa?

DEinde considerandum est de modo, quo Christus existit in hoc sacramento.

¶ Et circa hoc quærentur octo.

¶ Primo, verum totus Christus sit sub hoc sacramento?

T 2

¶ Se-